

A jövő tudósai

BEVEZETŐ

Csermely Péter

az orvostudományok doktora, Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani Intézet – csermely@puskin.sote.hu

Tisztelt Olvasó!

A kutatók utánpótlásával, fiatal tudósokkal foglalkozó melléklet második számában a „legkisebb tudósjelöltekkel” foglalkozó Magyar Tehetséggondozó Társaságot, a középiskolás és egyetemista korosztály számára az Országos Ifjúsági Tudományos és Innovációs Versenyt szervező Magyar Innovációs Szövetséget és a több mint ötven éves múltra visszatekintő tudományos diákköri mozgalmat irányító Országos Tudományos

Diákköri Tanácsot mutatjuk be. Hírt adunk a középiskolás ifjú kutatók első erdélyi konferenciájáról és a MTA Szegedi Biológiai Központjának első Középiskolás Élettudományi Kutatótáboráról is.

Kérjük, ha a tehetséggondozással, a kutatói utánpótlással vagy az ifjú kutatókkal kapcsolatos témában bármilyen közérdeklődésre számot tartó mondandója lenne, keresse meg a melléklet szerkesztőjét, Csermely Pétert a fenti e-mail címen.

A TEHETSÉG GLOBALITÁSA

a Magyar Tehetséggondozó
Társaságról

A „tehetséges ember” fogalom valamikor azt jelentette – amit sokak számára még ma is jelent – hogy az ilyen emberek átlagon fölüli képességekkel és személyiségjegyekkel megáldott művészek, tudósok, sportolók, akik rendkívüli teljesítményekre képesek. Így fogta fel ezt a fogalmat *B. S. Bloom*, amerikai pszichológus és pedagógus is, aki nevezetes könyvében 120 fiatal művész, sportoló és tudós életpályáját követte a kora gyermekkori indulástól az életmű sikeres befejezéséig (*Developing Talent in Young People*, 1985). Újabban még ide sorolhatjuk az üzleti világ sikeres menedzsereit, a nem-

zetükért és az emberiségért cselekvő politikusokat, vallási vezetőket és a szellemi teljesítmény csúcsait ostromló zseniket. A tehetség fogalom máig legnépszerűbb, jól érthető és tudományosan is elfogadott definícióját *Renzulli* amerikai pszichológus alkotta meg; szerinte a tehetség az értelmi képesség (az intelligencia), a kreativitás (az eredetiség) és a feladat iránti elkötelezettség (szorgalom, kitartás) egybeesése. És ha ez a szerencsés konstelláció még produkcióra, teljesítményre is vezet, az a tehetség fényes bizonyítéka.

A tehetség percepció új vonása, hogy olyan embereket is a tehetséges ígérettek csoportjába sorolunk, akik értelmese, értékes személyiségjegyeket hordoznak, de koherens teljesítményre nem, vagy még nem képesek. Ők a *műfaj nélküli tehetségek*, akik a vágyott művet sohasem hozzák létre, de

rész-képességeikben azért kiválóak (miközben más rész-képességeikben akár egészen gyengék is lehetnek). Tehetséges, de többnyire kisiklott sorsú emberek: fantaszták, bolondosok, próféták, társasági csevegők, korcsmai szónokok és más furcsa szerzetek tartoznak ide.

Modern korunkban tanúi lehetünk annak a folyamatnak, mintha a tehetség a személyiség egyre több komponensében – és így közvetve az emberiség tehetség potenciálját növelve – nyilatkozna meg. A tehetségnek ez a globalizálódó tendenciája feltehetően összefügg az életkörülmények változásával, az iskolázás kiterjedésével, az emberi élet lehetőségeinek gazdagodásával. Extrém példa erre *Esterházy Péter*, aki a *Javított kiadás*-ban azt írja önmagáról: „*tehetséges örülő*”. A tehetség fogalom kitágulásának, globalizálódásának eklatáns példáit elsősorban a gyermekek, a serdülők és a fiatalok világában találhatjuk: ők az igazi, műfajukat kereső, így műfaj nélküli tehetségek. Hihetetlenül pontosan fogalmazza meg tételünket önéletrajzában *Szilárd Leó* (idézi Marx György: Szilárd Leó, Akadémiai kiadó, Bp. 1997, 165 p., 84 p.): „*Ahogy ma látom, kutatónak születtem. Azt hiszem, a legtöbb gyerek kíváncsian kutakodó fejjel jön világra. Talán ezért lettem tudós, mert valamilyen értelemben gyermek tudtam maradni.*” Az örökké kérdező gyerekek és a tudósok hasonlóságát más szerzők is észrevették.

A pszichológusok és a modern pedagógusok jelentős része ma már egyetért azzal, hogy a tehetség mint adottság szélesen manifesztálódik a gyermek- és a serdülőkorban, majd lassan apad el, differenciálódik és individualizálódik az egyedfejlődés során. A modern kor pedagógusa számára tehát az a kérdés: törvényszerű-e, hogy a gyermek- és a serdülőkor bő tehetség-forrása a felnőtté válás során elapadjon?

Elsősorban a szülők és a pedagógusok felelőssége e gyermeki tehetségforrás korai

felismerése, gondozása, óvása és fejlesztése. A Magyar Tehetséggondozó Társaság, bár tevékenységét nem korlátozza a gyermek- és ifjúkorra – az intézményes pedagógia klasszikus területére – mégis az emberi lét e sajátos szakaszának tehetségjelenségeit kívánja kutatni, felfedezni, gondozni és fejleszteni. Lineáris összefüggésben gondolkodunk és tevékenykedünk: a gyermeki tehetségpotenciál azért társadalmi kincs, mert evolúciós alapon az egész emberiség tehetségpotenciálját növelheti. Ez a jobb társadalmi lehetőségek záloga. Ebből következik szakmai krédónk másik felismerése, hogy a tehetséggondozás univerzális pedagógiai feladat, amely minden (majdnem minden) -gyerekre, serdülőre és fiatalra irányul. Nem a tehetség kiválasztása és különleges módszerekkel való óvása a probléma, hanem annak megtalálása (még ha olyan különös a manifesztálódása, mint a „tehetséges örülő”) és fejlesztése. Ez a pedagógia nem csak a teljesítményre figyel (vagy elsősorban nem arra figyel), hanem a feltételezett képességekre és személyiségvonásokra, vagyis a teljesítmény előzményeire.

Következésképpen a modern tehetséggondozás optimális környezete a jó család és a jó tömegnevelés intézményei: az óvodák, az iskolák, az egyetemek, az első munkahelyek. Ez a felsorolás azt is sugallja, hogy bár a tehetségnevelés elsőként pedagógiai és pszichológiai feladat, ám egyre fokozódóan társadalmi feladattá válik. Igazolja a tehetség felfogásának ezt a tendenciáját a magyar tehetségkutatásnak a pszichológus *Révész Gézától* és a pedagógus *Nagy Lászlótól Harsányi Istvánig* és *Czeizel Endréig* hajló íve. Ebben a felfogásmódban a tehetségkutatás és a tehetséggondozás széles értelemben vett társadalmi szükséglet. A tehetség fogalmát szegényíti, ha azt ritka „természeti kincsek” tételezzük, mint ahogy az a politikai retorikában és a köznapi beszédben sokszor elhangzik. Ez a felfogásmód csak

akkor válik a társadalmi cselekvés motorjává, ha „*a magyar ember különleges tehetségesség*”-ről szóló legendák és mítoszok helyett az igazolt összefüggésekre és a nemzetközi összehasonlításra figyelünk.

Az intézményes tehetséggondozás perspektivikus programja nem a tehetséges emberek szelekciójában, hanem a tömegnevelés színvonalának emelésében jelölhető meg. Átfogó és differenciált fejlesztési stratégiára lenne szükség, amely minden (majdnem minden) tanulóra kiterjed. Nem ismerek ennél jobb és hatékonyabb iskolai (intézményi) tehetséggondozó programot. Egy másik hiedelem szerint a tehetséggondozás lényege, hogy kiváló tanárok, igen jó tanulási környezetben gondosan kiválogatott tanulókkal foglalkoznak. A tehetségnevelés és az elit-oktatás – szélesebb értelemben a szelektív pedagógia – összekapcsolása sajnos még ma is elég gyakori nézet. A tehetségesek speciális iskoláitól várják a megoldást, ahelyett, hogy minden gyereken a tehetség csíráit keressék.

Ezekből a megfontolásokból ered társaságunk szakmai programjának fő vonulata:

megtalálni a tudás alapú társadalom korának megfelelő, társadalmi szintű és az iskolában folytatható tehetségnevelés koncepcióját és metodikáját. A tudás alapú társadalom iskoláiban nem egyszerűen államilag elrendelt tanterveket és nevelési programokat kell megvalósítani, hanem a tanuló egyének számára releváns képességek fejlesztése a feladat. E filozófiához kell megfelelő iskolai szervezetet, tanuló környezetet és pedagógiai kultúrát találni, s nem egyszerűen az évszázadok által ránk hagyományozott modellt javítani.

A Magyar Tehetséggondozó Társaság (MTT) idén 13 éves. A rendszerváltás forró napjaiban, 1989. május 13-án alakult az Európai Tehetségtanács tagszervezeteként. *Gefferth Éva* pszichológus, a Társaság első elnöke bábáskodott születésénél, mai tisztviselői is a kezdetektől segítettek munkáját, fogalmazták és újrafogalmazták koncepcióját, szervezték tevékenységét.

Báthory Zoltán

ny. egyetemi tanár, elnök (Magyar Tehetséggondozó Társaság),
bathory-kerner@freemail.hu

AZ ORSZÁGOS IFJÚSÁGI TUDOMÁNYOS ÉS INNOVÁCIÓS VERSENY

Előzmények

Az Európai Bizottság 1988 óta szervezi hivatalosan a Fialat Tudósok Versenyét, amelynek célja, hogy előmozdítsa a 15–20 év közötti fiatal tudósjelöltek együttműködését, és hozzájáruljon az ígéretes fiatal tehetségek fejlődéséhez. A verseny megrendezésével a fiatalok figyelmét a tudomány, a technológia és a kutatás-fejlesztés területére akarják irányítani. Évente átlagosan 30-40 ezer 20 év alatti fiatal tudós, ill. tudósjelölt indul az egyes európai országokban megrendezett

országos versenyeken. Az EU Fialat Tudósok Versenye lehetőséget nyújt a hazájukban legjobban szerepelt fiataloknak, hogy bemutassák tudományos eredményeiket és kortársaikkal összemérjék tudásukat. A döntőt először 1989-ben rendezték meg Belgiumban, azóta mindig más európai ország látja vendégül a diákokat.

A hazai verseny meghirdetése

A Magyar Innovációs Szövetség mint nem kormányzati, non-profit egyesület és szakmai szervezet 1991-ben írta ki az Országos Ifjúsági Tudományos és Innovációs Versenyt az EU-versenyek mintájára. Az 1991/92. évi I. Országos Ifjúsági Innovációs Verseny megrendezésével Magyarország számára lehetőség nyílt arra, hogy Közép-Kelet-Európá-

ból elsőként csatlakozzon az EU-verseny-sorozatához. Az 1992-es sevillai európai döntőben meghívottként már a magyarországi verseny legjobbjai is részt vettek.

Az utóbbi években november elején a *Tudomány Napja* rendezvénysorozat keretében, sajtótájékoztatóval egybekötve hirdetjük meg az Országos Ifjúsági Tudományos és Innovációs Versenyt.

A verseny fővédnökének felkérjük az oktatási minisztert. A bíráló bizottságba elismert tudósokat, akadémikusokat, egyetemi tanárokat és gazdasági szakembereket hívunk meg. Az általában 15 fős zsűri elnöke a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke. A verseny anyagi feltételeit támogatók – az Oktatási Minisztérium, az Ipar Műszaki Fejlesztéséért Alapítvány, a Magyar Szabadalmi Hivatal, továbbá vezető iparvállalatok – bevonásával teremtik meg.

Gondot fordítunk arra, hogy november elejétől január elejéig, a nevezési határidőig, minél több fiatal szerezzon tudomást a versenyről. A 6000 példányban nyomtatott versenyfelhívást az ország összes középiskolájába, egyetemére és főiskolájára, ill. egyetemi, főiskolai kollégiumába eljuttatjuk, megkapják az adatbankunkban szereplő fiatalok, továbbá a nyomtatott sajtó, a televízió és a rádió, és közvetlenül is terjesztjük a fiatalok között. A versenyfelhívás szövege több alkalommal megjelenik fővárosi és megyei napilapokban, tudományos magazinokban, egyetemi lapokban, szakfolyóiratokban, közlönyökben és hírlevelekben is, valamint internetes honlapokon. A verseny meghirdetéséről beszámol a televízió és a rádió is.

Pályázati feltételek

Nevezni lehet bármilyen probléma tudományos megoldására irányuló ötlettel, ill. javaslattal a természettudományok, a környezetvédelem, az informatika, a távközlés, a számítástechnika és a műszaki tudományok, valamint a matematika területéről. (A hosszabb

ideje végzett kutatómunka eredményeit előnyben részesítjük.) A pályázókat tanárok, konzulensek is segíthetik. A kidolgozásra javasolt ötlet/téma legfeljebb 2 oldalas vázlatát kell beküldeni. A vázlatnak tartalmaznia kell a kiválasztott problémát, a megoldásra irányuló ötletet, az elérendő célt és a konkrét megvalósítás módját.

A beérkező nevezések értékelése

A januári határidőre beérkezett pályázatokat minden zsűritag elolvassa és megvizsgálja, hogy eredeti és újszerű-e, tudományos szempontból megalapozott és megvalósítható-e, a pályázó alkalmas-e a kidolgozásra, illetve, hogy a várható eredmény hasznosítható-e.

A bírálók írásos értékelését követően a zsűri a végleges döntést testületileg, többségi alapon hozza meg. Általában mintegy 50-60 pályázatot javasol további kidolgozásra.

Kidolgozás

A kidolgozás időszakában a Magyar Innovációs Szövetség menedzserei tanácsadással, konzultációk szervezésével segítik a továbbjutott versenyzőket, látogatást szerveznek a Szabadalmi Tárbá. A zsűritagok mindegyike személyesen figyelemmel kíséri 3-4 pályamunka kidolgozását. A konzultációkon megismerkednek a készülő prototípusokkal, modellekkel, az elért eredményekkel. A pályázatok kidolgozását vállalatok, intézmények anyagilag is támogathatják. A szervezők megteremtik a nyilvánosságot e támogatók elnyerése érdekében, illetve segítenek az indokolt költségek megtérítésében.

A tudományosan megalapozott, részletesen kidolgozott pályázatokat május elejéig kell beküldeni a verseny titkárságára. Általában a továbbjutott pályamunkák 80 %-ának kidolgozása fejeződik be határidőre. A versenyzők prototípusokat, számítógépes programot stb. mellékelnek munkájuk leírásához. Minden zsűritag megismerkedik a pá-

lyamunkákkal, a prototípusokat, modelleket a fiatalok működés közben mutatják be.

A kidolgozott pályázatokat a zsűri a probléma megközelítésének eredetisége és kreativitása, a kidolgozás mélysége, tudományos színvonala, a projekt befejezettsége (konceptió, konklúzió), ill. hasznosíthatósága, az eredmények ésszerű és világos értelmezése, az írásos anyag színvonala alapján értékeli.

Díjazás

A legkiválóbbak komoly díjakat kapnak:

I. díj: (3 db) pályaművenként 200 000 Ft

II. díj: (3 db) pályaművenként 100 000 Ft

III. díj: (4 db) pályaművenként 60 000 Ft

A díjazottak felvételi nélkül juthatnak be a tudományos és műszaki felsőoktatási intézményekbe. A díjazott, illetve dicséretben részesített, leglátványosabb pályamunkákat minden júniusban kétnapos kiállításon mutatjuk be. A díjazott pályamunkákat a verseny társszervezője, a Duna TV is ismerteti.

Eredmények

Az elmúlt tizenegy év legfontosabb mutatói láthatók a következő táblázatban:

év	beküldött pályázatok	továbbjutott pályázatok	díjazott pályázatok
1991-92	171	79	32
1992-93	140	47	21
1993-94	112	51	22
1994-95	148	51	23
1995-96	180	54	20
1996-97	127	63	24
1997-98	88	55	16
1998-99	113	65	14
1999-00	143	57	17
2000-01	130	66	16
2001-02	113	55	13
összesen	1352	588	218

A tizedik Országos Ifjúsági Tudományos és Innovációs Verseny alkalmából felmérést végeztünk a díjazottak körében. A felmérés főbb megállapításai: a fiatalok 97 %-a tovább-

tanult, az elért siker döntően befolyásolta pályaválasztását, a diplomát megszerzők fele ma kutató, fejlesztő állásban dolgozik.

Az európai döntő

A IV. Keretprogram beindulása lehetővé tette, hogy az EU F fiatal Tudósok Versenyéhez csatlakozott közép- és kelet-európai országok, köztük Magyarország, 1995-től teljes jogú résztvevővé váljanak, azaz versenyzőik is részesülhetnek díjazásban. Az Európán kívüli országok (USA, Japán, Dél-Korea) továbbra is vendégként vesznek részt a versenyen.

A 2001. évi európai döntőn 35 országból 65 pályázattal 95 fiatal vett részt. A döntő kétlépcsős. A pályamunkákról a nemzetközi zsűri előzetesen legfeljebb 10 oldalas, angol nyelvű leírást kap. Ezt követően egy kiállításal egybekötött döntőn személyes interjúkból győződik meg a versenyzők felkészültségéről, így alakítja ki a végleges sorrendet.

A helyezettek különdíjként részt vehetnek hasonló tudományos versenyeken ill. rendezvényeken pl. az USA-ban, Londonban, Stockholmban, és tanulmányutakon európai kutatóintézetekben. A magyar fiatalok kitűnően szerepeltek az eddigi EU-döntőkön, ezt az alábbi táblázat szemlélteti.

év	díj
1995	III., III.
1996	II.
1997	III.
1998	I.
1999	-
2000	III. + 1 különdíj
2001	III. + 2 különdíj

A rendezvényt minden ország pazar külsőségei között szervezi, a díjakat a trónörökös, a köztársasági elnök vagy a miniszterelnök adja át Nobel-díjas tudósok és más ismert személyek jelenlétében. Az egyhetes rendezvényen a fiatalok előadásokon, beszélgetéseken ismerkednek az adott ország tudományos életével, kultúrájával.

*Nemzetközi tudományos
és műszaki verseny, USA*

A Nemzetközi Tudományos és Műszaki Versenyt (Intel ISEF) 1950-ben rendezték meg először Philadelphiában 21 év alatti fiatalok számára. Azóta minden évben más-más USA-beli város ad helyt a versenynek. Az Intel ISEF célja, hogy elismerje és díjazza a világ legélesebb elméjű fiatal tudósait, ezzel tudományos és technológiai ismereteik további tökéletesítésére buzdítsa őket.

Az ISEF az egyes országokban rendezett tudományos versenyek olimpiája, rendezője a Science Service. A döntőbe jutó diákok kb. egymillió mezőnyből kerülnek ki. Az idén a selejtező versenyek után már több mint 1200 fiatalot hívtak meg a rendezvényre az USA összes államából, valamint további 38 országból. A vetélkedés 3 millió dollár értékű díj és ösztöndíj elnyeréséért folyt.

Az Intel ISEF rendezvény kétlépcsős. A versenyzők programjáról a nemzetközi zsűri előzetesen egy legfeljebb 10 oldalas angol nyelvű leírást kér. Ezt követően a kiállítással egybekötött döntőn csaknem 1000 tudós, mérnök és matematikus személyes interjúk során győződik meg a versenyzők felkészültségéről, ezután alakítják ki a végleges sorrendet. A magyar fiatalok szereplését az eddigi döntőkön az alábbi táblázat szemlélteti.

év	díj
1995	I., III.
1996	I.
1997	különdíjak.
1998	különdíj
1999	I.
2000	-
2001	különdíj

*Budapest, 2003 szeptember,
EU Fialat Tudósok Versenye*

Az európai döntők színhelyei sorrendben az alábbi városok voltak: Brüsszel, Koppenhá-

ga, Zürich, Sevilla, Berlin, Luxemburg, Newcastle, Helsinki, Milánó, Portó, Szaloniki, Amszterdam, Bergen. 2002-ben Bécs, 2003-ban Budapest lesz a helyszín.

A budapesti EU Fialat Tudósok Versenyének szervezői a Magyar Innovációs Szövetség, az Oktatási Minisztérium és az European Commission Research Directorate-General, a verseny fővédnöke *Mádl Ferenc* köztársasági elnök, az irányító testület elnöke *Hármori József* akadémikus, a MTA alelnöke, a szervező bizottság elnöke *dr. Pakucs János*, a Magyar Innovációs Szövetség elnöke.

A 2003. szeptember 20-a és 26-a közötti EU Fialat Tudósok Versenye budapesti döntőjének tervezett helyszíne a 2001-ben megnyílt Millenáris Park fogadóépülete.

A Magyar Innovációs Szövetség

Az Országos Ifjúsági Tudományos és Innovációs Verseny főszervezője a Magyar Innovációs Szövetség (MISZ), szakmai szervezetként tevékenységének középpontjában az innováció gadaságélénkítő szerepe áll. Jelenleg 211 intézmény (vállalkozások, kutatóintézetek, egyetemek stb.) közvetlen tag, 269 intézmény pedig közvetett tag. Az intézmények több tagozatban végzik tevékenységüket:

- kutatás-fejlesztési;
- innovációs infrastruktúra;
- felsőoktatási;
- innovációs nonprofit;
- vállalkozás-fejlesztési tagozat.

A Magyar Innovációs Szövetség regionális képviselőket működtet Győrben, Veszprémben, Pécsen, Miskolcon, Debrecenben és Szegeden.

A MISZ képviseli a tagintézmények szakmai érdekeit, ellátja az innovációs szféra egészének érdekképviselőit, továbbá jelentős szakmai (K+F, iparjogvédelem stb.) munkát folytat. A MISZ részt vesz – sok esetben kezdeményezőként – a kutatás-fejlesztést és az innovációt érintő törvények, államigazgatási

koncepciók, állásfoglalások előkészítésében, véleményezésében. Szorosan együttműködik állami szervezetekkel, parlamenti bizottságokkal, kamarákkal és egyéb szakmai, érdekvédelmi testületekkel. A szövetségi híreket, a beérkező információkat a kéthetente megjelenő *Hírlevélben* teszi közzé. Tagjai számára széleskörű szolgáltatást biztosít, elsősorban jogi, iparjogvédelmi, gazdasági tanácsadó, hazai és külföldi kapcsolatteremtési lehetőségeket feltáró, a különböző pályázati lehetőségeket ismertető formában. Évente szervezi az Országos Ifjúsági Tudományos és Innovációs Versenyen kívül az Innovációs Nagydíj Pályázatot, a *Lépés a jövőbe* országos design pályázatot, ill. az Innoforum hazai Szellemi Termék Börzét.

A MISZ közreműködésével létrejött innovációs szervezetek:

- Innostart Nemzeti Üzleti és Innovációs Központ Alapítvány, Budapest;
- Magyar Innovációs Alapítvány, Budapest;
- Magyar Innovációs Klub, Budapest;
- Debreceni Innovációs Alapítvány, Debrecen;

- Debreceni Tudományos Műszaki Park Kft., Debrecen;
- Pannonia Regia Innovációs Kht., Tatabánya;
- Innovációs és Technológiatranszfer Centrum, Miskolc;
- INNONET Innovációs és Technológiai Központ Kht., Győr;
- Veszprémi Regionális Innovációs Centrum Kht., Veszprém;
- INNTEK Innovációs és Technológiai Központ Kht., Eger;
- Regionális Innovációs és Technológia Fejlesztő Központ Kht., Pécs.

Magyar Innovációs Szövetség

1036 Budapest, Lajos u. 103.

Tel: 453-6572, Fax: 240-5625,

innovacio@innovacio.hu

www.innovacio.hu

Pakucs János

elnök (Magyar Innovációs Szövetség)

innovacio@innovacio.hu

Antos László

titkár (Magyar Innovációs Szövetség)

innovacio@innovacio.hu

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRÖK I. ERDÉLYI KONFERENCIÁJA

2002. májusában került sor a Tudományos Diákkörök I. Erdélyi Konferenciájára (TUDEK) a Bolyai Farkas Elméleti Líceumban, Marosvásárhelyen. A TUDEK a Magyarországon 2000 óta minden évben megrendezett Tudományos Diákkörök Országos Konferenciájának (TUDOK) elődöntőjeként, a magyarországi konferenciát rendező Kutató Diákokért Alapítvány anyagi támogatásával szerveződött. A színvonalas konferencia diákok és tanárok előtt egyaránt bizonyította: igény van Erdélyben arra, hogy a középisko-

lások bekapcsolódjanak a tudományos kutatásba.

A szervezők – jórészt ugyancsak középiskolás diákok – célul tűzték maguk elé egy olyan tudományos konferencia, ülészak megszervezését, amely lehetőséget nyújt minden erdélyi magyar középiskolásnak arra, hogy kutatási, valamint tudományos tevékenységének eredményeit megismerhesse diáktársaival és tanáraival. Lehetőségük nyílt tanulni és tanítani olyan témákról, amelyek érdeklődésre tarthatnak számot a középiskolások körében. A szervezők célja hagyományt teremteni a hasonló konferenciák megrendezésében, lehetőséget adva ezzel a középiskolások iskolán kívüli tudományos tevékenységének díjazására.

Az idei TUDEK-ra 98 diák 69 dolgozattal jelentkezett, de a konferencia költségvetési keretei sajnos csupán 79 diáknak adták meg a lehetőséget, hogy megvédje dolgozatát. Az 59 dolgozatot 5 szekcióba sorolták: matematika-informatika (4 dolgozat), fizika-kémia (12 dolgozat), biológia (16 dolgozat), történelem (9 dolgozat), valamint társadalomtudományok (18 dolgozat). Sajnálattunkra 7 dolgozatot nem mutatattak be bírálatra betegség vagy egyéb igazolt távollét miatt. Így a matematika-informatika szekcióban 3, a fizika-kémia szekcióban 11, a biológia szekcióban 13, a történelem szekcióban 8, a társadalomtudományok szekcióban 14 dolgozat indult.

A verseny kiemelkedően sikerült, a diákok jobbnál jobb dolgozatokat mutattak be, bizonyítva fogékonyságukat az új dolgok felfedezése iránt. Szép és alaposan kidolgozott munkák szerepeltek a társadalomtudományok szekciójában, külön dicséretet érdemel a *nagynyedei csapat*: az első két helyet úgy nyerték el, hogy a magas színvonalat látva a zsűri szóhoz sem jutott. A matematika-informatika szekcióba is szép dolgozatok érkeztek, bár a konkurencia szerénynek bizonyult. A fizika-kémia szekcióban a *marosvásárhelyiek* mutatkoztak jobbnak, a biológia szekcióban pedig a *kolozsvári* csapat diadalmaskodott. A történelem szekcióban ugyancsak a *nagynyediek* voltak a legfelkészültebbek, megnyerve az első és a harmadik helyezést. Óriási szerepük volt a felkészítő tanároknak; a jól felkészült diákok kellő általános műveltséggel és a választott témában jól megalapozott ismerettel, szinte gondolkodás nélkül válaszoltak minden kérdésre.

A konferencia programja így alakult:

Május 3-án, pénteken délelőtt érkeztek a diákok és kísérő tanáraik, majd a rövid megnyitó után a fizika-kémia, valamint a társadalomtudományok szekciójának ülései kezdődtek. Ebéd után e szekciók dolgozatait mutatták be. A program után a diákok és a

tanárok elfoglalták szálláshelyüket, majd rövid kulturális est következett, a résztvevők meglátogatták a marosvásárhelyi várat.

Május 4-én, szombaton, reggeli után három szekció dolgozatainak bemutatása következett. Az ebéd és a zsűri döntése után az eredményhirdetés, a díjkiosztás és a konferencia záróünnepsége következett. Az eredményhirdetésen *Dávid László*, a marosvásárhelyi Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem tanára, valamint a fizika-kémia szekció zsűrielnöke hangsúlyozta, milyen nagy szükség van e konferenciákra az erdélyi tudományos élet fellendítése érdekében, megdicsért minden résztvevőt, arra biztatva őket, hogy anyanyelvükön folytassák felsőbb tanulmányaikat.

A szervezők: *Dávid Anna* és *Páll Orsolya Petra*, XI. osztályos, *Márton Ágnes* és *Virlics Ágnes* X. osztályos tanulók, valamint *Fülöp Lóránd Árpád* főszervező, főiskolai hallgató célul tűzték ki a jövő évi konferencia megszervezését. Úgy gondolják, Marosvásárhelyen kívül is található olyan személyek és iskolák, akik szívesen vállalnák a TUDEK 2003 évi megrendezését. A marosvásárhelyiek a most szerzett tapasztalatok birtokában készülnek, hogy a következő TUDEK még sikeresebb lehessen.

A díjazott dolgozatok és tanulók

MATEMATIKA-INFORMATIKA

(3 pályamű)

- I. Vita Szabolcs, Marosvásárhely
Fénykeverés
- II. Gaál Sándor – Tasnádi Zsolt, Torda
A matematika „szörnyetegei”
- III. Máthé Zsolt, Marosvásárhely
Csempézés

FIZIKA-KÉMIA

(11 pályamű)

- I. Horváth Emőke Ágnes, Marosvásárhely
A külső tér irányába át

- II. Csóg Árpád, Marosvásárhely
Kollagénből vagyunk
III. Csegzi Kamilla – László Áron, Marosvásárhely
A hangok

BIOLOGIA
(13 pályamű)

- I. Orosz Szende – Orbán Panna-Krisztina,
Kolozsvár
*A diófa allelopatikus anyagainak
csírázásgátló hatása*
II. Rajos Alíz Anikó – Rát Nóra, Nagyszalonta
A kullancsok életműködései
III. Riger Ágota – Fetija Bogdan, Torda
*A nehézfémekkel való szennyezés
hatása az Aranyos alsó szakaszának
élővilágára*

TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK
(14 pályamű)

- I. Nagy Lóránd Zsigmond, Nagyenyed
Kicsi csupor nagy a füle

- II. Firtelmeister Erzsébet, Nagyenyed
Gyimesek árvája - Gyimesbükk
III. Szöke Sorean Éva – Jakab Ágnes,
Nagyszalonta
Az egészségtelen életmód

TÖRTÉNELEM
(8 pályamű)

- I. Raab Eszter, Nagyenyed
*Évgyűrűk – Szolokma
rövid története*
II. Karácsonyi Andrea – Székely Lehel Attila,
Torda
Jelek a múltból – Torda épületei
III. Udvari Ibolya, Nagyenyed
A hajdani és a majdani kastély

Fülöp Lóránd Árpád

erdélyi regionális megbízott (Kutató Diákok
Országos Szövetsége), flogika@yahoo.com

I. KÖZÉPISKOLÁS ÉLETTUDOMÁNYI KUTATÓTÁBOR

Az élettudományok iránt érdeklődő középiskolások számára szerveztek nyári kutatótábort 2002. június 30. és július 12. között Szegeden a Straub Örökség Alapítvány és a Kutató Diákokért Alapítvány közös kezdeményezésére, ill. összefogásukkal az MTA Szegedi Biológiai Központjában. A két alapítvány mellett a Szegedi Tudományegyetem is segítette a megvalósításban: egyetemi tanárok előadásaiival, valamint a szálláshelyek díjtalan átengedésével támogatta a tábor.

A két hét alatt összesen 40 középiskolás – húszan az ország különböző városaiból, ötven Erdélyből, tizenöt Szegedről érkeztek – délelőttönként előadásokon, délutánonként laboratóriumi gyakorlatokon vett részt.

A szervezőknek több mint 150 jelentkező közül kellett kiválasztaniuk a legrátermettebbeket, akik ilyen módon ismerkedhettek közelebbről a kutatómunkával, nyerhettek bepillantást abba, hol tart ma ez a gyorsan fejlődő tudományág. A Szegedi Biológiai Központ neves kutatói eredetinek és követendőnek tartották a kezdeményezést, amelynek ötletgazdái a két említett alapítvány kuratóriumának elnökei, *Vígh László* és *Csermely Péter* voltak. Az előadások és azok gyakorlati illusztrációja a molekuláris biológia, biokémia, genetika, biofizika, sejtbiológia és az élettudományok több más területét átfogták. Az előadók a Szegedi Biológiai Központ neves tudósai voltak: többek között *Dudits Dénes*, *Venetianer Pál*, *Vígh László*, *Udvardy Andor*, *Raskó István*, *Hadlaczky Gyula* és *Garab Győző*, ill. a Szegedi Tudományegyetemről *Boros Imre*, *Kevei Ferenc*, *Toldi József*, *Fekete Éva* és *Mihalik Erzsébet*.

Az előadások és gyakorlatok szervezése, koordinálása a Biokémiai Intézet munkatársa, *Rauch Tibor* munkáját dicséri. Szállásunk az SZBK tőszomszédságában levő Herman Ottó Kollégiumban volt, étkezést az SZBK éttermében kaptunk.

A tudományos programon túl a szabadidő tartalmas eltöltéséről is igyekeztek gondoskodni: volt panorámabuszos városnézés, egésznapos kirándulás az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkba és egy szintén egésznapos kirándulás az ásonthalmi erdőben levő Majoros-tanyára, sétakocsikázással, lovaglással, jó falusi ebéddel. A második héten a szegedi Fűvészkertben tanulmányi ki-

rándulással egybekötött grillparti színesítette a programot. A szabadidős tevékenység szervezése, a tábor technikai lebonyolítása *Zámbari Ferencné* munkája volt.

A szervezők remélik, hogy kezdeményezésük kedvező visszhangra talál mind a középiskolások, mind tanáraik, mentoraik körében, és az idei tábor megrendezésével sikerült hagyományt teremteniük. Ezt a reményt tükrözi, hogy a rendezvény neve mellé immár sorszám is került: I. Középiskolás Élettudományi Kutatótábor.

Vígh László

a biol. tud. dokt. (MTA SzBK, Biokémiai Intézet)
vigh@nucleus.szbk.u-szeged.hu

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRÖK

fél évszázad

a tehetséggondozás szolgálatában

A magyar iskolarendszer, a magyar felsőoktatás világraszóló eredményeiben mindig is igen nagy része volt annak a tanár-diák közösségnek és emberi együttműködésnek, mely az elmúlt öt évtizedben tudományos diákköri tevékenységként vonult be a hazai felsőoktatás történetébe. Sok tudós életútjára, a magyar tudomány elért sikereire is fényt vet, magyarázatot ad. A magyar egyetemeken és főiskolákon folyó tudományos diákköri mozgalom, építve a korábbi, a felsőoktatásban mélyen gyökerező önképzőkori tevékenység átörököltét, tiszteletreméltó hagyományaira, több egyetemen a tanárok és a diákok kezdeményezéseként indult az ötvenes évek elején. A hallgatók egy részének önképzési szándéka, a minőségi képzés iránti igény, a felsőoktatási tudományos utánpótlás elősegítésének szándéka hívta életre. Ugyan a korabeli hivatalosság 1952-re teszi a diákköri mozgalom indulását, születését Magyarországon – a kiadott diákkörökkel kapcsolatos első miniszteri utasítás dátuma

szerint –, de már az 1950/1951-es tanévben jelentős számban alakultak meg tudományos diákkörök. Az indulás évének végére, a következő tanévre már 97 diákkört regisztráltak a felsőoktatásban. Az első tudományos diákkörök nagyobb része természettudományi és műszaki jellegű volt, de volt közöttük pedagógiai diákkör is. Olyan tevékenységről van tehát szó, amely a hazai felsőoktatás legnemesebb és legsikeresebb hagyományait ápolja, amely a változó időkben, a körülötte zajló viták ellenére kiemelkedő eredményességgel szolgálta a felsőoktatási tehetséggondozás ügyét. Mindig alapfeladatának megfelelően működött, s mindig értéket tudott felmutatni.

Tudományos diákköri tevékenység (TDK)

A tudományos diákköri tevékenység a minőségi értelmiségi képzés fontos területe, a tehetséggondozás legfontosabb, legjelentősebb formája a hazai felsőoktatásban. Az indulástól *alapfeladata és lényege*: a kötelező ismeretanyag elsajátításán túl önálló kutatásokat folytató, érdeklődő, törekvő hallgatók és segítő, lelkes tanáraik „alulról épülő mozgalma”. A diaktudományos munka az alsóbb években kezdődő, gyökerező, folyamatos tutoriális (mentor) jellegű hallgató-

tanár műhelymunka, szakmai kapcsolat, amely már az alapképzés idején lehetőséget ad a hallgatóknak az önálló alkotó tevékenységre, egy-egy tématerület és az alkalmazható kutatási módszerek, eszközök mélyebb megismerésére, a kötelező tananyag elsajátításán túlmutató új ismeretek megszerzésére, továbbá hozzájárul a hallgatók tudományos kutatói pályán való elindulásához, s ezzel a szakmai, oktatói, kutatói utánpótlás, a magyar tudományos elit kinevelődéséhez.

A kutatás, a kutató élete, így a tudományos diákköri munka is sajátos életforma hallgatónak és tanárnak egyaránt. Kitartó, következetes munkán, állandó tanuláson és igazi megmérettetésen alapul. Megtanít érvelni, vitatkozni, mások igazát megismerni, elfogadni, néha még a felnőtt tudós nemzedéknek is példát mutatva örülni más sikereinek, elért eredményeinek. A szakmai, tudományos sikerek mellett, vagy inkább mindezek előtt emberségre, igényességre, a gondolkodás meg nem alkuvó becsületességére, a kutatói életforma nagyszerűségére, a felfedezés öröme, az új melletti kiállásra, de együttműködésre és toleranciára is nevel. Személyes élet, személyes döntés, mely tudományos alázattal, szorgos, kitartó munkával jár, de a felfedezett, segített, támogatott tehetségnek élete sikeresebb, örömtelibb és tudományt előrevivőbb lesz. Mindez megéri a „befektetést”. A befektetést, hogy minél többen menjenek végig ezen az úton.

Hallgató-tanár kapcsolatról, együttműködésről van tehát szó, amiben a korábbi évszázadok tanulsága szerint is meghatározó, elvitathatatlan szerepe van a tanárnak, a felnőtt kutatóknak. Ahogyan ezt Eötvös Loránd nevezetes, 1891. szeptember 15-i rektori székfoglaló beszédében fogalmazta: „... az egyetem tudományos tanításának színvonalát egyedül tanárainak egyénisége állapítja meg”. Amikor a tudományos diákkörökről beszélünk, ennek hangsúlyozása és főként elismerése elengedhetetlen.

Külön kell említeni, hogy a tudományos diákköri tevékenység, a diáktudományos munka a doktori képzés egyik legjobb előiskolája. Mára a doktori iskolák felvételi eljárása során jelentős pontszámmal kerül figyelembevetelre, beszámításra a TDK keretei között folyó tudományos munka és az ott elért eredmény.

Arra, hogy valóban tehetséges és kiváló képességű szakemberek kerülnek ki a tudományos diákkörökből, igen meggyőző bizonyíték, ha az MTA rendes- és levelező tagjainak névsorát és írásos bemutatkozásukat megnézzük. Szinte mindenki diákkörben kezdte tudományos pályafutását, írta első dolgozatát, köztük szép számmal olyanok, akik ma is diákkörös hallgatók témavezetői, s olyanok is, akik kiemelkedő diáktudományos tevékenységet segítő tanári munkájukért *Mestertanár* elismerésben részesültek. Ez is példa, vonzó életpálya lehet az egyetemi és főiskolai hallgatók számára.

TDK a felsőoktatási intézményekben

Mára már az ország csaknem minden felsőoktatási intézményében folyik tudományos diákköri munka. Lényege ugyanaz mindenhol, de változatos hagyományokon alapszik, és eltérő múltú. Más-más a belső rendszerük, így működésük, konferenciáik megrendezésének kerete, formája, időpontja, és más-más az elismerés rendje. Működésük többnyire írásban szabályozott, az intézmények tanulmányi- és vizsgaszabályzataiban vagy önállóan. Az Országos Tudományos Diákköri Tanács Titkársága sajátos eszközeivel segíti, szolgálja folyamatosan az intézményekben folyó TDK munkát, szoros együttműködésben a TDK elnökökkel, titkárokkal. A kapcsolattartás során feltárultak, ismertté váltak az intézményi tudományos diákköri munka helyi hagyományokon alapuló formái, módjai, eredményei. Ismertekké váltak azok a kiadványok, összefoglaló kötetek, diákköri füzetek, évkönyvek, a kiemelkedő és nyer-

tes dolgozatokat, eredményeket közétevéő kiadványok, gyűjtemények, egyre gyakrabban internetes publikációk, amelyek a diákkörök gondozásában látnak napvilágot.

Az utóbbi időben nőtt az egyházi intézmények, alapítványi iskolák és a határon túli felsőoktatási intézmények diákköreinek száma, és a művészeti egyetemek, karok, tanházak bekapcsolódása is jó úton halad. Tudományos és Művészeti Diákkörök alakultak és működnek.

Az intézményekben, az intézmények között egy-egy tudományterületen zajló konferenciák elismerései, az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon szerzett helyezések és a Pro Scientia Aranyérmek erkölcsi elismerést jelentenek a szakmai, tudományos karrier indulásához, ám önmagukban nem pótolhatják a nem megfelelő, gyakran hiányzó kutatási feltételeket.

Ezt elismerve az oktatási tárca a Jedlik Ányos Kuratóriummal együtt a doktori és mesteriskolák pályázata mellett a tudományos diákköri tevékenység új pályázati támogatási rendszerét is kidolgozta. Az Oktatási Minisztérium 2001. szeptember 24-én megjelentetett, kiírt *pályázatának célja*: az állami és államilag elismert felsőfokú intézményekben folyó, graduális szintű hallgatói kutatómunka, illetve alkotói művészeti tevékenység támogatása a tudományos diákköri tevékenység feltételeinek javításával, a művészeti diákköri tevékenység alapfeltételeinek megteremtésével. A kétéves futamidejű pályázat csaknem fél milliárd forintot biztosít a diákköri munka fejlesztésére 122 pályázó számára (ami 42 intézményt érint). E pályázat jelentősége abban van, hogy nem csak a meglévő, működő TDK további fejlődését segíti, hanem a létrejövő és hagyományokkal, szervezettel még nem rendelkező intézmények, karok számára is lehetőséget ad. A pályázati összeg felhasználása során elsődleges cél a közvetlen kutatási, művészeti tevékenység támogatása, de a pályázatban meg-

határozott módon tervezhető dologi kiadások, kisebb beruházások is (könyv, folyóirat, szoftver, egyéb eszközök beszerzése). Továbbá lehetőséget biztosít a diákköri tevékenységgel kapcsolatos egyéb hallgatói költségek fedezésére, mint például tanulmányutak, konferencián való részvétel, dolgozatok, demonstrációs anyagok elkészítése. Ezen kívül a tudományos, művészeti diákköri szervezet egyéb szakmai költségeit is finanszírozza, mint a vendéglőadók díjazása, a felmerülő szervezési költségek fedezése. A pályázat eredményei már ismertek, és remélhetően rövidesen, a pályázat kiírása szerinti szeptemberben már rendelkezésükre is állnak a pályázóknak.

A tudományos diákköri munka támogatói között egyre jelentősebb szerepet vállal az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok, az OTKA, amit 2001-es kiemelt támogatása önmagában is bizonyít. Számos további támogatóról, egyre szélesedő támogatói körrel számolhatunk be. A különböző szakalapítványok, minisztériumok, egyéni vállalkozók között az országos rendezvények kiemelt támogatói az OTP Bank Rt. Fáy András Alapítványa, s az utóbbi két évben a Matáv Rt., illetve az Rt. Alapítvány a Távközlési és Telematikai Felsőoktatásért nevű szervezetének kuratóriuma.

Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK)

A kétévenként megrendezésre kerülő Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) a legkiválóbb egyetemisták és főiskolások tudományos eredményeinek bemutatási lehetősége. Az országos konferencia tehát döntő, a második forduló, melyet első fordulóként intézményi konferenciákon való szakmai zsűri előtti „válogatás” előz meg. Az országos rendezvényen való bemutatási lehetőség csak intézményi jelölés, illetve pozitív bírálói javaslat, minősítés alapján valósulhat meg. Az utóbbi országos konferenciák

adatait figyelembe véve, 3000-3500 hallgató nevezett a két évente rendezett konferencia különböző szekcióiba. Az OTDK-kat az Országos Tudományos Diákköri Tanács az Oktatási Minisztérium és a Magyar Tudományos Akadémia védnökségével, a felsőoktatásban érintett minisztériumok és országos hatáskörű intézmények erkölcsi, anyagi támogatásával szervezi egyre növekvő társadalmi nyilvánosság mellett. A részvétel elsősorban erkölcsi elismerés, olyan lehetőség, amely alkalmat ad egy-egy tudományterület legelismertebb képviselőiből álló szakmai zsűri és a hallgatóság előtti érvelésre, vitára, véleménycserére, egyben felkészít a szakterület hazai és külföldi konferenciáin való szereplésre, a saját és mások munkájának, előadásának értékelése révén pedig megerősítést, további ösztönzést adhat a sokszor nem kis áldozattal járó kutatómunkához. Emellett a felnőtt tudósok, oktatók és kutatók hasznos találkozója és jelentős fóruma is a konferencia. Az igényes, jól szervezett szabadidős programok élményt, kikapszolódást, jó hangulatot biztosítanak a résztvevőknek.

A TDK 2001-ben ünnepelte fél évszázados születésnapját. A jubileumi, XXV. OTDK – a korábbi konferenciákhoz hasonlóan – kiemelkedő színvonalú, különlegesen sikeres, több mint tízezer résztvevőt és érdeklődőt befogadó tudományos rendezvény volt. A 15 szekció 276 tagozati ülésére 3065 pályamunkát neveztek be a legkiválóbb egyetemi és főiskolai hallgatók. Számos dolgozat eredményei figyelemre méltóak, nemzetközi mércével is mérhetők. A tudományos diákköröket bemutató ezen írás nem ad lehetőséget a hallgatói tudományos eredmények bemutatására, elemzésére, és talán nem is feladata. Ezekről kiadványainkban, elsősorban a Diáktudós folyóiratunkban, részletesen olvashatnak az érdeklődők. Úgy gondoljuk, ezek a diáktudományos eredmények, törekvések bemutatása egy további elemző cikket is megérdemelne. A jubileumi konferen-

cián minden eddiginél többen vettek részt, eredményesen szerepeltek határon túl tanuló magyar egyetemisták, egyházi, alapítványi intézmények és néhány szakkollégium hallgatói is. A szekcióüléseken először vehettek részt középiskolás kutató diákok is, ami a két szervezet: az OTDT és a Kutató Diákok Országos Szövetsége (KDOSZ) egyre gazdagodó kapcsolatát jelzi.

A tudományos diákköri munka folyamatoságát jelképezi, hogy a konferencia zárásakor már bejelentésre, meghirdetésre került a következő, szám szerint a XXVI. OTDK. Új színfoltja lesz, hogy a 2003-ban megtartott rendezvényeken a művészeti képzéssel foglalkozó intézmények hallgatói is jelen lesznek, már nemcsak művészettudományi dolgozatokkal, hanem befogadást nyernek a művészeti alkotások, experimentális munkák, az előadó-művészet is. Az első, *Országos Művészeti és Művészettudományi Diákköri Konferenciát* a Magyar Iparművészeti Egyetem falai között rendezzük meg a XXVI. OTDK 15 szekciója mellett.

Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT)

A tanszéki, szakterületi, kari, illetve intézményi szinten szerveződő diákkörök országos koordinálására 1973-ban jött létre az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT). Az OTDT ülések közötti folyamatos munkát, az intézményi TDK felelősökkel történő kapcsolattartást 1987 óta a Szakmai Bizottságok, az Ügyvezető Elnökség és a Titkárság működése segíti. Az OTDT célját és feladatait, valamint a működés anyagi feltételeit a felsőoktatási törvény is rögzíti. Ennek megfelelően a Tanács feladata a felsőoktatási intézményekben tudományos tevékenységet végző hallgatók és az őket segítő oktatók, kutatók szakmai képvisellete, országos szintű támogatása és összefogása; a tudományos diákköri mozgalomban központi szerepet betöltő szakmai bizottságok működési feltételeinek

biztosítása; az országos jellegű tudományos rendezvények, fórumok szervezése.

A jubileumi év alkalmas volt arra is, hogy átgondoljuk – saját történetünk feltárása során szerzett tapasztalatainkat is figyelembe véve, a TDK alapfeladatait megtartva, – hogyan tudnánk jobban alkalmazkodni, felkészülni az új évszázadban a magyar felsőoktatásra váró kihívásokra a jelenlegi képzés, a reformok alatt álló felsőoktatás keretei között. Foglalkoztunk ezekkel a kérdésekkel az OTDT és a Szakmai Bizottságok ülésein, továbbá a Tanács 2001 októberében a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében rendezett nyilvános ülésén. A tanácsulást az ország valamennyi TDK elnökének részvételével rendeztük meg, melynek napirendje: *A diáktudományos tevékenység helyzete és távlatai.*

Az említett üléseken, tanácskozáson érintett legfontosabb kérdések:

- a tudományos diákköri mozgalom átörökíthető tapasztalatai;
- a sajátos hagyományokra épülő, vagy kialakulóban levő intézményi TDK támogatása, működési feltételeinek javítása, illetve létrehozásuk feltételeinek megteremtése;
- a diáktudományos tevékenység és a kredit rendszerű felsőoktatás;
- tudományos diákkörök az intézményi szabályzatokban;
- a hallgatók és a hallgatói önkormányzatok szélesebb körű bevonásának lehetőségei a TDK szervezésébe;
- a TDK versenyek, konferenciák, az OTDK szabályainak alakítása a kialakuló képzéshez a TDK alapjainak sérülése nélkül;
- a tudományos teljesítmények bizonyos határok közt mozgó objektív bírálatának biztosítása, erősítése a diákokban, ebben az oktatók szerepe;
- a tehetség felfedezésének módjai;
- a diákköri munka, a diákköri konferenciák tisztaságának biztosítása, hogy a konferencián való szereplés, részvétel minden-

fajta díjazás mellett elsősorban erkölcsi, tudományos elismerés legyen;

- a főiskolákon folyó TDK munka, a tehetséggel való foglalkozás nehézségei;
- a tehetség nevelésének kérdései;
- a határon túli intézmények TDK munkájának segítése, támogatásukhoz képviselő biztosítása;
- a kutató diákok törekvéseinek támogatása, részvételük lehetősége az OTDK szekcióban;
- az együttműködés módjai, lehetőségei mindazokkal, akik részesei a tehetséggondozásnak;
- a sikeres diáktudósok összetartása, tudományos közéletbe való bevonásuk, a Pro Scientia Aranyérmesek Társasága működésének segítése, és még további, minden fontos részletet is érintő kérdések.

Az OTDT kitüntetései

Az országos konferenciákhoz kapcsolódóan kétfévente kerül meghirdetésre a *Pro Scientia Aranyérem* pályázat. Ennek keretében körültekintő, többlépcsős odaítélési eljárás során a kimagasló hallgatói tudományos teljesítményt elismerő kitüntetést 1989 óta minden alkalommal 45 hallgató nyerheti el.

Ugyancsak kétfévente, a hallgatói elismeréssel egy időben a diáktudományos tevékenység szervezéséért, elősegítéséért, hosszú idő óta számos diák eredményes felkészítésében közreműködő, a színvonalas és sikeres tanár-diák együttműködésben megvalósuló műhelymunkáért, a tudományos iskolateremtésért 50 oktató, kutató, akiket egyrészt az intézményük, másrészt az Országos Tudományos Diákköri Tanács szakmai bizottságai erre az elismerésre érdemesítettek, *Mestertanár* kitüntetésben részesülhet. Mindkét elismerés, kitüntetés alapja a teljes életpálya mérlegelése, a folyamatosan bizonyított tudományos teljesítmény, mesterek-nél pedig a tudományos iskolateremtés. Minden kitüntetési alkalommal *Honoris Causa*

Pro Scientia Aranyérem odaítélésére és átadására is sor kerül kiemelkedő iskolateremtő professzornak, tudósnak, közéleti személyiségnek, azoknak, akik példamutatóan segítik, támogatják a felsőoktatásban tanuló fiatalok önképző tevékenységének ügyét. Eddig huszonketten vehették át az OTDT legrangosabb elismerését.

Az OTDT 2001 szeptemberében *Máriás Antal Emlékérmét* alapított a fáradhatatlan TDK vezető professzor tiszteletére és emlékére, amelyet szintén két évente a nagy iskolateremtő szenior mestereknek, köztük mindig egy közgazdásznak adományoz.

A jubileumi konferencia évében a jelentős szponzori támogatásnak köszönhetően 450 *Jubileumi Emlékplakett* is kiadásra kerülhetett, rajta a felirat: *Tudással Magyarorszáért*. Az emléklaplakettel és oklevéllel olyan oktatókat, kutatókat, továbbá támogatókat ismert el a Tanács, akiknek szívügye, életük fontos, meghatározó része a diákköri tevékenység segítése, támogatása.

Az OTDT kiadványai

Az OTDT kiadványai között a legismertebb a *Diáktudós* című időszaki kiadvány, melynek 2002-ben már XVI. évfolyama jelenik meg. Az *Almanach* kötetünket két évente, a konferenciák évében adjuk ki. Ez a kitüntetettek mutatja be, s a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében rendezett ünnepi zárülésre jelentetjük meg. Új kiadványunk *Az Országos Tudományos Diákköri Tanács Közleményei* sorozat. A közlemények füzeteiben elsősorban a tudományos diákkörök intézményi szervezőinek tesszük közzé legfontosabb aktuális információinkat. Az első füzetben a XXVI. OTDK felhívásának dokumentumait jelentettük meg. Fontosnak tarjuk megemlíteni az OTDT honlapját is (<http://www.prof.iif.hu/otdt>), mint az információ közlésének, közzétételének további lehetőségét, külön kiemelve az egyre gazdagodó intézményi TDK oldalakat.

A tudományos diákköri mozgalom története

A jubileumi, XXV. Országos Tudományos Diákköri Konferenciára készülve fogtunk hozzá a tdk történetének feldolgozásához, s a jubileum alkalmából sikerült is megjelentetnünk *A magyar tudományos diákköri konferenciák fél évszázada* című történeti kötetet. Az *Anderle Ádám* tanszékvezető egyetemi tanár (SZTE BTK Hispanisztikai Tanszék), az OTDT Ügyvezető Elnökségének tagja által írt és szerkesztett kötetet egy hosszú távú tudománytörténeti kutatás első eredményének tekintjük, s meggyőződésünk, hogy feltétlenül folytatást igényel, követel. Címének megfelelően a tudományos diákköröket mint országos mozgalmat kívántuk bemutatni, a megrendezett diákköri konferenciákon keresztül. A kötet első része a diákköri mozgalom általános, országos koordinátáit rajzolja meg. Megszületésének, indulásának körülményeit – utalva röviden a magyar diákköri előzményekre –, szervezeti változásait és ennek formálódását, az országos konferenciák növekedésének dinamizmusát, mozgásának jellegzetességeit, a diákkörökkel és a diákköri mozgalommal kapcsolatos belső, értelmezési vitákat, a mozgalom tagoltságát, a tudományos érdeklődés fő irányait, az oktatásügyi kormányzathoz való mindenkorai kapcsolódását, a kapcsolat tartalmát. A második, nagyobb részben az egyes tudományterületek és szekciók szakmai bizottságai által készített tanulmányok a tudományos érdeklődés változásait, a műhelyteremtő oktatókat, tudósokat, a kiemelkedő, mára tudóssá váló diákkutatókat, kiemelkedő dolgozatokat mutatják be, továbbá egy-egy tudományterület és felsőoktatási szféra fél évszázadban felmerült gondjait, az elitképzés és a tehetséggondozás, a kutatóvá nevelés részleteit. A kötet olvasói tapasztalhatják, hogy a tudományos diákkörök természetesen nemcsak a diákszereplőket, diáktudósokat, hanem a mindenkor választott ku-

tatási témák, ötletek, kutatási módszerek, eljárások újdonságát, ezek alakulását is feltárják. Sok esetben a közelmúlt tudományos irányzatait, iskoláit is bemutatják, s nemcsak a diákok, a hallgatók, de mestereik érdeklődésének, tudományos felfogásának formálódásáról is vallanak, s mutatják a felsőoktatási intézmények tudományos törekvéseit, itt-ott rivalizálását, jellegzetességeit is.

A tervezett hosszú távú tudománytörténeti kutatáshoz támogatást, segítséget várunk és kérünk a Magyar Tudományos Akadémiától, annak Osztályaitól, az OTKA-tól, a felsőoktatási kutatásokkal foglalkozó intézményektől. Erre vonatkozó kutatási elképzelésünk, programunk, a felsőoktatási intézményeket is bevonva, elkészült.

Az elmúlt két évben többször idéztük – jelentősége miatt most is ezt tesszük – az akkor 41 éves első Bolyai-díjas *Freund Tamás* fiatalokhoz szóló gondolatát, aki II. éves egyetemi hallgatóként írta első tudományos diákköri dolgozatát, majd 1999-ben Mestertanár kitüntetést kapott. „...*Számomra a díjnak nem az az értelme és célja, hogy a díjazott pályafutását előmozdítsa, hanem hogy a felnövekvő tudóspalántákban megerősítse a hitet: itthon, Magyarországon is elérhet az ember tudományos eredményt, tudományos karriert.*”

Az idei Bolyai-díjas Roska Tamás a fiataloknak szóló üzenetnek tekinti az elismerést. *A tudománynak nincs hazája, de a tudósnak van.* majd azt mondja: *A mai egyetemistáktól,*

főiskolásoktól nagyon is függ a jövő, kérem, ne pazarolják el ezt a fontos időszakot!

A tudományos diákköri konferenciák eddigi története, az elért diáktudományos sikerek, a jubileumi év eseményei reméljük, nagyon sokak számára megerősítették, hogy az új évszázad új kihívásainak közepette, a tömegesedő képzés, a bevezetés előtt álló kredit rendszer időszakában is folytatódik a nagy hagyományú TDK sikertörténete. Továbbra is lesznek a fenti gondolatokat valló kiváló hallgatók, őket segítő témavezetők, iskolateremtő tanárok, a dolgozatok bírálatban, a zsűrik munkájában feladatot vállalók, a szervezésben közreműködők, s nagyszerű támogatók a magyar egyetemisták és főiskolások legjobbjai nagy közösségének szolgálatában, hogy beteljesedjen Magyarországon a tudás alapú társadalom szép ígérete.

Országos Tudományos Diákköri Tanács
Titkárság, Professzorok Háza
1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 19-21.
(06-1) 352-6910 • 4 06 (1) 352-6910
titkar@otdt.huninet.hu
titkarsag@otdt.huninet.hu
<http://www.prof.iif.hu/otdt>

Szendrő Péter
egyetemi tanár, rektor (SZIE), az OTDT elnöke
szendro@mgi.gau.hu

Koósne Török Erzsébet
könyvtáros-informatikus, az OTDT titkára
titkar@otdt.ph.hu

IRODALOM

Almanach (2001). Pro Scientia Aranyérmesek és Mestertanárok. Az Országos Tudományos Diákköri Tanács Kiadványa. Budapest, (Tudományos Diákköri Füzetek, 6.)
Diáktudós (2001). Az Országos Tudományos Diákköri Tanács időszaki kiadványa. Budapest, XV. 1-2
Fiatalok a tudományban (2002). Tudományos közéleti fórum. Kecskemét, 2002. március 23–24. (A konferencián elhangzott előadások anyaga. Nyomdai előkészítés alatt)
Gondolatok tárháza (2001). Tanulmányok a Tehetséggondozás 2000 konferencia anyagából. Kiadja

a Professzorok Batthyány Köre és a Kecskeméti Lapok Kft. Kecskemét
A XXVI. Országos Tudományos Diákköri Tanács felhívásának dokumentumai, 2003 tavasza. (2002). Budapest, Az Országos Tudományos Diákköri Tanács Közleményei, 1.
A magyar tudományos diákköri konferenciák fél évszázada (2001). Szerkesztette Anderle Ádám. Kiadja az Országos Tudományos Diákköri Tanács. Budapest
A tudományos diákköri tevékenységről (2002). Magyar Felsőoktatás 3.